

PROMĚNY FUNKCE ČESKY TIŠTĚNÝCH PERIODIK V USA **Alena Jaklová**

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích,
Filozofická fakulta, Ústav česko-německých areálových studií a germanistiky,
Branišovská 31a, 370 05 České Budějovice, Česká republika

e-mail: jaklova@ff.jcu.cz

Abstrakt

Cílem příspěvku je postihnout funkci periodickém tisku (nejčastěji novin) českých imigrantů ve Spojených státech amerických a její proměny. Česká imigrantská periodika a jejich funkce jsou charakterizovány od samého počátku jejich existence, tj. od šedesátých let 19. století, až do začátku 21. století, kdy český tisk v USA zaniká, tzn. po dobu cca sto padesáti let. Aplikovanou metodou je především široce pojatá formální a obsahová analýza textu. Tato rozsáhlá analýza dokládá, že funkce česky tištěných periodik, jež vydávali krajané ve Spojených státech amerických, se proměňovala v těsné závislosti na jejich asimilaci. Jiná jsou ale periodika exilová. Ta vydávali čeští exulanti v letech 1948-1989 a jejich funkce byla ještě i v té době z důvodů politických a kulturních etnický identifikační.

Keywords

Czechs after arriving in the USA; Czech-American periodicals; Function of Czech immigrant press in the USA.

Úvod

Periodický tisk začali Češi ve Spojených státech amerických vydávat na samém počátku šedesátých let 19. století. Bylo to zhruba po deseti letech od doby, kdy se v USA začali usazovat první čeští přistěhovalci (Oyolola & Batalova, 2024; Jaklová, 2022a; Jaklová, 2022b). Vydávali hlavně noviny, méně často časopisy, dále kalendáře, zpravodajské bulletiny, zpravodaje a věstníky. Vystěhovalectví do Spojených států amerických probíhalo zejména v době masové emigrace, v Čechách a na Moravě to bylo především v letech 1848-1914.

Češi však odcházeli do USA v několika vlnách v období dlouhém zhruba sto padesát let. Celkový počet Čechů, kteří za tu dobu do USA emigrovali, představuje 450 000 až 500 000 osob. Dnes žije podle sčítání lidu ve Spojených státech amerických asi 1,5 milionu občanů, kteří se hlásí k českému původu (Jaklová, 2014b).

Češi se po příchodu do Ameriky nacházeli ve složité životní situaci. Spojené státy americké byly v té době multietnickým a vícejazyčným společenstvím, které bylo vůči přistěhovalcům vyhraněně anglokonformní. Anglokonformita vyžadovala od imigrantů úplné vzdání se původní kultury ve prospěch modelu chování a hodnotových postojů anglosaského jádra (Šatava, 1989; Jaklová, 2022b). Češi však byli formováni kulturou starého světa, neuměli anglicky a angličtině ani nerozuměli (Jaklová, 2014c).

Češi se i v Americe cítili být Čechy a pod vlivem atmosféry národního obrození, z které přicházeli, své češství vědomě pěstovali. A právě bohatá produkce česky tištěných periodik byla vrcholným projevem jejich etnicity.

Stanovit zcela přesný počet čechoamerických novin a časopisů není možné, protože české tiskoviny existovaly mnohdy tak krátce, že je obtížné, ne-li nemožné jejich existenci vůbec zaznamenat. Celkově lze však doložit, že od počátku existence českého tisku v USA, tzn. od šedesátých let 19. století po současnost, vydali čeští imigranti v USA prokazatelně 712 periodických titulů tištěných česky a 116 periodik tištěných anglicky (Jaklová, 2010a; Jaklová, 2022b).

Prvním periodikem vydávaným Čechy v USA byl týdeník *Slowan Amerikánský*, který začal vycházet v roce 1860 ve státě Wisconsin, a dále týdeník *Národní noviny*, vydávaný v tomtéž roce v St. Louisu. V létě roku 1861 se oba tyto týdeníky spojily a vzniklo nové periodikum, rovněž týdeník, pod jménem *Slávie*.¹ Tento list se podle Josepha Chady (Chada, 1981) stal vzorem pro českou imigrantskou žurnalistiku.

Řeč a jazyk zrcadlí nitro člověka, v případě českých imigrantů ve Spojených státech amerických i jejich postupnou asimilaci, a proto se téma češtiny a její měnící se podoby stalo základním úkolem výzkumu autorky tohoto článku. Čím hlouběji však autorka do tématu pronikala, s čím větším počtem periodik se seznamovala, tím více si uvědomovala potřebu komplexního posouzení života českých imigrantů v USA. Postupně se totiž začala měnit identita přistěhovalců, jejich ideová a později i politická orientace, ekonomické zázemí, sociální příslušnost i kulturní zájmy. A v souvislosti s tím vším se měnila i funkce jejich tiskovin.

Důležitou motivací ke splnění výzkumného **zadání** řešeného v tomto článku, kterým je **zkoumání proměn funkce česky tištěných periodik v USA**, však byla i skutečnost, že žádná podobná komplexní práce o čechoamerických periodikách dosud nevyšla.

Je samozřejmé, že v závislosti na vyvíjejícím se tématu výzkumu bylo nutno aplikovat další a další výzkumné metody popsané v kapitole 1. Jen tak bylo možno základní úkol výzkumu splnit. V kapitolách následujících kapitolu 1 se autorka zamýšlí nad funkcí česky tištěného tisku v USA v různých obdobích historie až do současnosti.

1 Aplikovaná metodologie a materiálový korpus

Předpokladem pro napsání toho příspěvku bylo dlouhodobé studium českého imigrantského tisku ve Spojených státech amerických. Přestože se autorka zabývá tímto studiem již déle než patnáct let, nebyla tvorba vlastního materiálového korpusu nikterak snadná. Jak bylo uvedeno výše, bylo v USA vydáno přes sedm set periodických titulů tištěných česky a více než sto titulů čechoamerických periodik tištěných anglicky. Ne všechny tyto tiskoviny měla autorka možnost prostudovat osobně. Řada z nich se nedochovala a nelze je nalézt ani v českých, ani v amerických knihovnách či archivech. Přesto však velké množství těchto tiskovin stále existuje.

V České republice jsou archivovány hlavně v knihovně Vojtěcha Náprstka v Praze, jež je součástí Náprstkova muzea. Harvardská encyklopedie (Freeze, 1980, s. 262) hodnotí tuto knihovnu jako místo, „kde je dnes uložen nejrozsáhlejší – a z větší části dosud nevyužitý – archiv čechoamerických publikací, dopisů a jiných dokumentů“. Zde je tedy možno formou prezenčního studia poznat stará i novější čechoamerická periodika v jejich originální podobě.

¹ Nejvýznamnější česká periodika vycházející na začátku existence české žurnalistické produkce v USA, tzn. v 60. a 70. letech 19. století, jsou: *Slowan Amerikánský*, *Národní noviny*, *Slávie*, *Pozor*, *Pokrok*, *Slowan Amerikánský (II)*, *Pokrok Západu*, *Svornost*, *Dennice novověku* a *Národní noviny II* (Čapek, 1911; Jaklová, 2022a; Jaklová, 2022b).

Podobně je tomu i v Národní knihovně v Praze, v oddělení časopisů Knihovny Národního muzea v Praze, jednotlivá čísla a ročníky pocházející z 19. století, hlavně ale periodika z 20. století obsahují i fondy knihovny samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti v Praze (Jaklová, 2022a).

Velmi často je ale nutno pracovat s digitalizovanou podobou periodik. V té jsou tyto dnes již historické české tiskoviny dostupné přes webové stránky amerických univerzitních knihoven, například Encyclopedia of Milwaukee (2016), a také přes webovou stránku knihovny Kongresu Spojených států amerických (Library of Congress, 2025).

Při studiu jednotlivých periodik českých imigrantů v USA byla aplikována celá řada metod. V popředí odborného autorčina zájmu byla **metoda lingvistická s přístupem stratifikačním** (rekonstrukce systému jazykových prostředků chápaného ve smyslu klasického language) **a komparativním** (americká čeština se vyznačovala specifickými znaky, jež bylo možno postihnout komparací s němčinou, později s angličtinou a samozřejmě i s češtinou užívanou v dobově odpovídajících periodikách českých (Jaklová, 2021). Aplikován byl i **přístup komunikativní**. Ten je založen na předpokladu, že komunikace je formou lidského jednání, a tak bylo zapotřebí zaměřit se i na postižení některých sémantických a pragmatických rysů analyzovaných textů.

Pro postižení funkce a podob české žurnalistiky v USA bylo nutno rovněž aplikovat široce pojatou **formální a obsahovou analýzu textů** nejvýznamnějších titulů reprezentujících českou žurnalistickou produkci v jednotlivých etapách její existence. Celkově jde o období, které začíná šedesátými lety 19. století a končí roky 2010-2020. Tehdy již doba česky tištěných periodik v USA končí² a většina listů editovaných Čechy nebo Američany s českými kořeny vychází v angličtině.³

2 Funkce česky tištěného tisku ve druhé polovině 19. století

Funkce imigrantské žurnalistiky v přistěhovalecké zemi je velmi komplexní. Hned zpočátku je značně jednotná, a přitom velice rozmanitá. Ani český imigrantský tisk nebyl jiný; byl komunikačním médiem, které vedle toho, že existovalo v mnoha variantních podobách, plnilo mezi imigranty i řadu různých funkcí. Hlavní z těchto funkcí však zpočátku nebyla funkce komunikační a informační, ale funkce etnický integrační a identifikační. Ta měla české imigranty v cizí zemi propojovat a tím posilovat jejich národní identitu. Funkce etnický integrační a identifikační byla nejsilnější ve druhé polovině 19. století. Projevovala se nejnapadněji tím, že všechna česká imigrantská periodika byla po dlouhá léta tištěna mateřským jazykem.⁴

Jazyk, čeština, byl doma ve vlasti v první polovině 19. století, v období českého národního obrození, považován nejen za prostředek komunikace, ale také za identifikační kód, za nástroj mobilizace. Užívání českého jazyka se tehdy stalo vlasteneckým argumentem, který směřoval především do řad příslušníků vlastní etnické skupiny. Ti byli vyzýváni, aby milovali svůj

² Poslední významné česky tištěné listy, které zanikly na začátku 21. století, jsou *Našinec (II)*, *Nedělní hlasatel*, *Československé noviny (II)*, *Americké listy (II)*, *Hospodář – Čechoslovák* a *Zprávy SVU*.

³ Autorka tohoto článku o výsledcích svého bádání zatím publikovala celou řadu článků a studií a také čtyři monografie (Jaklová, 2006a, 2006b, 2010a, 2014a).

⁴ První periodikum vydávané českými imigranty v angličtině se objevilo až v září roku 1892. Byl to měsíčník s názvem „*The Bohemian Voice: Organ of the Bohemian-Americans in the United States*“, jehož funkcí bylo informovat Američany o životě českých přistěhovalců. Tento list však existoval pouze dva roky, 1. listopadu 1894 zanikl (Čapek, 1918).

materšský jazyk jako jednu ze základních vazeb, která je zárukou národní existence (Hroch, 2009).

Tato myšlenka byla v šedesátých a sedmdesátých letech 19. století pěstována také v českém imigrantském tisku v USA. Tisk v emigraci tak měl vedle funkce etnický integrační a identifikační ještě další poslání a smysl: byl orgánem vlasteneckého a národního uvědomování českých imigrantů. (Jaklová, 2022b)

Jako doklad zde uvedme například článek, který vyšel ve *Slowanu Amerikánském* v roce 1861. V textu s názvem *Cena národního jazyka* se píše:

[...] *Protož bratři Slowane!⁵ hled'me sse sstarati o rozšiřowáni a wzdělávání naši krásne a ušlechtilé a libozwučne mluwi, která jesst našim jedynym bohatym dědictwim po chrabrych předkách našich nám dochowanym, by náš Slowanssky národ bidně nezahynul, nýbrž sslawny pokrok činiti mohl, obzwlášť zde w Americe sse o to sstarati a pečowati mužeme a máme něco pro náš národ učiniti; - zde je ta druhá naše wasst, zde je ta země, w ktore sse Slowanssky národ sspojiti muže.* (*Slowan Amerikánský* (II), 1861, č. 5, s. 3)

Vnímání vlastní etnicity českými imigranty dokládá i tato reklama publikovaná ve *Slowanu Amerikánském*:

Čessky hosspodssky odporučuje česskemu obecensstwu swuj hostinec [...]. (*Slowan Amerikánský* (II), 1861, č. 24, s. 1)

První česky tištěná periodika, která začala být v USA vydávána na začátku druhé poloviny 19. století, především signalizovala a posilovala etnickou identitu Čechů. V té době to byla jejich hlavní a nejdůležitější funkce. Zároveň ale noviny české imigranty informovaly, vedly, poučovaly, vzdělávaly a v jinoetnickém prostředí celkově orientovaly. Další z důležitých funkcí českého tisku tedy byla funkce informativní, často propojená s funkcí persvazivní. Noviny měly od samého počátku své existence také funkci zábavnou (kreslené vtipy, krátké vtipné příběhy, anekdoty). Je samozřejmé, že funkce informativní a persvazivní jsou i pro současná média charakteristické. V případě českého imigrantského tisku v USA však tyto základní mediální funkce nebyly vždy funkcemi dominantními (Jaklová, 2022b).

V této době, tedy ve druhé polovině 19. století, lze informativní funkci česky tištěných periodik nejčastěji spojovat s dvojím typem zpravodajství. Jednak šlo o zprávy z Čech, z Rakouska-Uherska a z dalších evropských zemí a jednak to bylo zpravodajství z USA. Speciální rubriku představovalo i zpravodajství lokální.

V šedesátých a v sedmdesátých letech 19. století informoval imigrantský tisk⁶ (zejména *Slowan Amerikánský*, *Národní noviny*, *Slávie*, *Pozor*, *Pokrok*, *Slovan Amerikánský* (II), *Pokrok Západu*, *Svornost*, *Dennice novověku* a další) o situaci v Čechách a Rakousku pravidelně, podrobně a značně obsírně. Převažovalo politické zpravodajství, domácí politická situace byla sledována pečlivě a detailně.

Na konci 19. století informoval český tisk v emigraci o událostech za mořem podstatně méně často, redaktoři se s obsahem zpráv už neztotožňovali, a přestože pozitivní zájem o dění doma

⁵ Český národní charakter byl daleko od Evropy často zaměňován za rys všeslovanský, který byl v jinoetnickém prostředí širší a silnější. Navíc někteří redaktoři z domova již s myšlenkami panslavismu do Ameriky přicházeli. Pro ně pak bylo vše české zároveň slovanské a naopak. Proto se v imigrantském tisku 19. století často setkáme s texty určenými sice Čechům, ale obracejícími se na Slovany.

⁶ V názvech periodik stejně jako v citacích dokladů převzatých z žurnalistických textů je zachován ve shodě s originálním tiskem původní pravopis a původní interpunkce včetně dobových zvláštností, nedůsledností, kolísání i chyb.

trval, byly mnohé zprávy vystavěny na principu konfrontačním. Ten zdůrazňoval hlavně difference mezi životem Čechů žijících v USA a životem Čechů v původní vlasti. (Jaklová, 2022b)

Amerika byla dalším důležitým tématem českého imigrantského tisku, a to od samého počátku jeho existence. Celkově převažovaly texty čistě zpravodajského charakteru týkající se aktuálního dění v USA. Počet zpráv s americkou tematikou už od šedesátých let 19. století narůstal, a to především v souvislosti s občanskou válkou Severu proti Jihu (1861-1865), jejíž průběh imigrantský tisk bedlivě sledoval. (Jaklová, 2022a; Jaklová, 2022b)

Ani český jazyk, ani texty o české historii a české kultuře však nenacházely odezvu u příslušníků druhé generace, která už mluvila anglicky. Imigrantský tisk je však vždy určen především generaci první, té, která do cizí země přichází. A Češi do USA emigrovali až do dvacátých let 20. století (takže český tisk měl své předplatitele stále). Mnozí z těchto nových přistěhovalců dokonce působili i v redakcích periodik. Přesto se obsah těchto listů začal koncem 19. století proměňovat, funkce etnicky integrační a identifikační se z tisku postupně vytrácela. Důvodem byla postupující a nezadržitelná asimilace českých imigrantů v nové zemi (Jaklová, 2022b).

3 Funkce česky tištěného periodického tisku v USA na začátku 20. století

Na začátku 20. století již byla česká společnost v USA celkově stabilizovaná, její příslušníci měli své domovy na celém území Spojených států amerických. Zhruba dvě třetiny Čechů žily ve městech, z měst také pocházela první vlna české inteligence. České etnikum se v té době již plně začlenilo do života a struktury americké společnosti.

Třebaže vědomí českého původu u českých imigrantů dosud nezaniklo, byl v té době díky dalším generacím potomků proces transformace a rozpadu české etnické jednoty jasně zřetelný. Nejnapadnější formu reprezentující přítomnost českého etnika v americkém prostředí tak i na začátku 20. století představovala česky tištěná periodika.

V období prvních dvou desetiletí na počátku 20. století rozvoj české kultury v USA vrcholil, vrcholné fáze své existence dosahoval také periodický tisk. Většina imigrantské žurnalistické produkce byla stále ještě tištěna českým jazykem, obsahově však už byly jednotlivé listy pevně zakotveny v americké realitě (Jaklová, 2022b; Jaklová, 2011).

Krátce poté nastal postupný obrat způsobený změnami v americké společnosti. Spojené státy začaly měnit svou politiku a v letech 1921 a 1924 zavedly přísné přistěhovalecké kvóty. Počet nových přistěhovalců se tak začal výrazně snižovat. Vláda také dál vyvíjela tlak na imigranty, jejichž život byl ztížen i tím, že koncem dvacátých let došlo v USA k hospodářské krizi. Důsledky těchto změn se projeví i v tisku.

Už v průběhu třicátých let 20. století se produkce české žurnalistiky snížila a význam i počet jednotlivých periodik začal postupně klesat. Protože v té době byl proces asimilace českých přistěhovalců většinou ukončen, došlo i ke změně funkce periodik. Imigrantská periodika přestala být orgánem etnického uvědomování českých imigrantů a obsahově i formálně se začala podobat tisku americkému. Této změně odpovídala i tematika žurnalistických textů.

Další důležitá změna česky tištěných listů se týkala jeho stránky verbální. V prvních dvou desetiletích 20. století byla většina z 258 českých žurnalistických titulů v USA tištěna stále ještě česky, na jejich stránky však už začínala pronikat angličtina (Jaklová, 2011).

Dělo se tak několikerým způsobem. Prvním z nich byl stav, kdy čeština převažovala a pouze část textů byla publikována v angličtině. V některých periodikách ale už angličtina převažovala

nad češtinou. Například hlavním jazykem listu *The Taylor Journal* (1906) byla angličtina a české texty tvořily pouze část vydání.

Na trhu se v té době začaly objevovat také imigrantské listy vydávané jenom v angličtině. Nejčastěji byly anglicky tištěny měsíčníky, např. *Bohemian American Union* (1913-1939), *Bohemian review* (únor 1917- konec roku 1917), *Národ (II) - The Nation* (1912) nebo dvoměsíčník *Bohemian bi-monthly* (1915).

Další specifickou funkci získal český imigrantský tisk v době první světové války a o dvacet let později také v době druhé světové války. Tehdy se stal koordinátorem českého veřejného mínění v USA a podle historika Josepha Chady (Chada, 1981, s. 136) vedl imigrantskou komunitu ke dvěma vzájemně se doplňujícím snahám: ke střežení americké demokracie a k ochraně demokracie československé. Tím korunoval svou dosavadní funkci hlavního média komunikace a řízení české Ameriky. (Jaklová, 2010b)

Po roce 1918 se proces proměny identity českých imigrantů v USA definitivně završil. Proměnu myšlení Čechů v Americe zřetelně dokumentuje fakt, že úspěch osvobozené akce, který spočíval v mohutné podpoře imigrantů Masarykovi a jeho politice, byl budován nikoliv na romantické představě o staré vlasti, ale na uplatňování zásad amerických ideálů demokratismu a svobody. Po vzniku Československa se už Čechoameričané neupínali k původní domovině, ale zdůrazňovali svou příslušnost k Americe jakožto nositelce svobody. Válečné dění v Evropě tak i díky informacím publikovaným v českém imigrantském tisku uzavřelo sebeidentifikaci amerických Čechů jakožto Američanů českého původu. (Jaklová, 2010b)

4 Funkce česky tištěného periodického tisku v USA v polovině 20. století

Počátkem padesátých let 20. století se již čechoamerická diaspora integrovala do americké společnosti a její členové přijali novou etnickou identitu. Čechoameričané se v té době stejně jako ostatní etnické skupiny ztotožnili s novými hodnotami a myšlenkami a stali se americkými občany.

Období po druhé světové válce je významné také tím, že je považováno za definitivní konec etnické uzavřenosti a relativní kompaktnosti českých městských komunit a tím i uzavřeného etnického života amerických Čechů. Čechoamerická společnost byla v té době již výrazně proměněná, klesl počet příslušníků první generace, „starý“ čechoamerický svět založený na pěstování národního povědomí, mateřského jazyka a českých kulturních tradic přestal existovat.⁷

Tuto situaci nezměnili ani noví přistěhovalci, kteří do USA přicházeli ve třech vlnách: po druhé světové válce v roce 1945, po komunistickém převratu v únoru 1948 a po invazi do Československa vedené Sovětským svazem v roce 1968. Česká imigrantská komunita v USA, která v té době již byla bohatě diferencovaná, se v důsledku těchto skutečností strukturovala ve velmi složitý a pro nezasvěcence jen těžko přehledný a srozumitelný celek.

Na komplikovanou situaci v české imigrantské společnosti reagoval ve druhé polovině 20. století i český imigrantský tisk. Nové žurnalistické tituly vznikaly jen sporadicky, redakce četných listů se začaly rozpadat. Médium, které do té doby českou společnost v Americe prezentovalo a reprezentovalo, začalo od konce padesátých let pozvolna zanikat.

Přesto však ve druhé polovině 20. století vycházela ve Spojených státech amerických ještě celá řada česky tištěných periodik. Lze je rozdělit do dvou základních typů: byla to jednak periodika krajanská a jednak periodika exilová.

⁷ Podrobněji Leoš Šatava (1996) a Alena Jaklová (2010b, 2012).

Jako krajanská periodika bývají označována ta, která byla založena ve svobodném světě mimo uvedené období, a dále i ta, která vydávala česká menšina v zemích východního bloku. Existuje ovšem i několik periodik založených během kritického období 1948-1989, která mají prokazatelně krajanský původ a charakter.

Za exilová periodika jsou obvykle považována ta, která byla vydávána či redigována českými exulanty v letech 1948-1989.⁸

Obě skupiny českých imigrantských periodik se lišily svou funkcí. Pokud jde o krajanská periodika, jako příklady uveďme *Denní hlasatel*, *Hlasy národa*, *Hospodář-Čechoslovák*, *Sokol americký* nebo *Našinec (II)*, mohl tento tisk vydávaný v češtině pouze jazykově signalizovat původní etnicitu přistěhovalců, obsahově se však orientoval jenom na informace o jejich běžném americkém životě. Celkově se tedy obsah krajanských tiskovin velmi zjednodušil. Také jejich funkce se zúžila. Jednoznačně převažovala funkce informační.

Z významných českých exilových periodik vydávaných v USA uveďme jako příklad politický měsíčník „*Zpravodaj Rady svobodného Československa - Bulletin published by the Council of Free Czechoslovakia*“ (vydavatel: centrální exilová organizace *Rada svobodného Československa / Council of Free Czechoslovakia*), politický měsíčník „*Hlas Československa*“ (vydavatel: *Rada svobodného Československa*), týdeník (později čtrnáctideník) „*Československý zpravodaj – News from Czechoslovakia*“ (vydavatel: *Výbor pro Svobodnou Evropu v New Yorku*), „*Svědectví: Čtvrtletník pro politiku a kulturu*“ (zakladatel Pavel Tigrid) nebo čtvrtletník „*Zprávy SVU*“ (vydavatel: *Czechoslovak Society of Arts & Sciences / Společnost pro vědy a umění*).

Důležitou funkcí exilových periodik byla i ve druhé polovině 20. století funkce etnické identifikační. Etnická a kulturní identita československých emigrantů, kteří do USA přicházeli po roce 1945 a později, byla v těchto listech prezentována častěji než v periodikách krajanských. Důvodem byla skutečnost, že vydavateli byli emigranti z kulturní sféry a také exilové politické organizace, jejichž záměrem bylo mediálně reprezentovat československý politický a kulturní exil, a to nejen v USA, ale ve světě vůbec. Navíc mnozí autoři, třebaže se považovali za exulanty, věřili, že se jednou vrátí zpět domů do vlasti. Zachování jejich původní etnicity tak pro ně bylo stále aktuální.

Ještě častěji, než etnická příslušnost však byla v těchto listech prezentována československá státnost a politická situace v Československu.

5 Diskuse

Zbývá odpovědět na otázku, zda i na začátku 21. století vycházely ve Spojených státech amerických česky tištěné listy, a pokud ano, jakou funkci tyto listy měly.

Na základě autorčina studia, osobních kontaktů s některými vydavateli krajanských listů i na základě účasti na kongresech Společnosti pro vědy a umění (SVU) lze říci, že ano, i na začátku 21. století vycházely v USA česky tištěné imigrantské listy. Jejich čeština však již byla silně ovlivněna angličtinou. Navíc všechny listy publikovaly alespoň některé články pouze v angličtině.

Klasifikovat současná česká imigrantská periodika na krajanská, exilová, případně postexilová není jednoduché. Existují pro to dva důvody:

- 1) V redakcích původně krajanských listů dnes mnohdy působí exulanti z druhé poloviny 20. století.

⁸ Podrobněji Michal Příbáň (1995).

2) Redaktoři původně exilových listů se v USA asimilovali a pokládají se spíše za krajany.

Druhou otázkou, na niž se soustředil zčásti omezený výzkum autorky předcházející napsání tohoto článku, bylo postihnout, **kdy se funkce českých tiskovin proměňovala a proč**. Odpověď je zřejmá: ke změně funkce čechoamerického tiskou docházelo z několika důvodů:

- postupující asimilace Čechoameričanů,
- měnící se sociální, materiální, vzdělanostní a politická orientace Čechů v USA (Janská et al., 2024) a
- účast ve druhé světové válce v řadách americké armády a vznik Československé socialistické republiky.

Zaznamenat všechny tyto proměny v životě Čechoameričanů bylo náročné. Autorka aplikovala proto formální a obsahovou analýzu textů, jež se soustředí na systematické a objektivní zkoumání obsahu textu s cílem odhalit jeho významové struktury. Nejdříve bylo zapotřebí vytipovat dostatečně velký vzorek reprezentativních listů a jejich textů v jednotlivých etapách života Čechů v USA, dále určit hlavní kategorie sloužící analýzám textu (např. jak často se v novinách tematizují výrazy *vlast*, *národ*, *Amerika*, *domov*, *asimilace* a další, jaký vztah mají články českých tiskovin k USA a k původní vlasti) a konečně nebylo možno přehlédnout ani proměňující se češtinu. Nejdříve do ní pronikaly občasné lexikální anglicismy, postupně se měnila i gramatická, zejména syntaktická struktura vět, a nakonec byly v českém tisku uveřejňovány celé anglicky psané texty.

Dnes, na začátku 21. století je zřejmé, že čeština v tisku vydávaném Američany s českými kořeny postupně ztratila svou funkci komunikativní a zůstala jí jen funkce etnicky symbolická. U všech periodik tištěných česky proto dnes dominuje funkce etnicky reprezentativní (Jaklová, 2010b, 2011). Většina imigrantských periodik je však už tištěna anglicky.⁹

Závěr

V současnosti se etnická a kulturní identita českých přistěhovalců ve Spojených státech amerických již plně proměnila. Z angažovaných Čechů, kteří i v USA chránili a vědomě prezentovali své češtví, se přistěhovalci z Čech a Moravy v uplynulých 150 letech stali přesvědčenými Američany. Zároveň se změnou jejich identity přestal vycházet i česky vydávaný periodický tisk. I poslední významné tituly, např. *Našinec (II)*, *Nedělní hlasatel*, *Československé noviny (II)*, *Americké listy (II)*, *Hospodář – Čechoslovák*, *Zprávy SVU* a další, v posledních letech zanikly, viz též poznámka pod čarou č. 2.

Končí tak éra existence významného fenoménu, který imigrantům pomáhal orientovat se v nové zemi a cizí, jim neznámé společnosti, fenoménu, který dokumentoval a etnicky i kulturně reprezentoval život největší české komunity žijící v zahraničí.

Do budoucna by však bylo přínosné formou interdisciplinárního výzkumu postihnout na základě komunikačních souvislostí realizovaných v imigrantských tiskovinách projevy sebereflexe českých přistěhovalců v USA a přispět tak k hlubšímu poznání české emigrace ve Spojených státech amerických.

⁹ Údaje o imigrantských periodikách vydávaných v současnosti Čechy v USA v angličtině se v jednotlivých pramenech různí. Celkem by dnes mělo ve Spojených státech amerických vycházet více než 80 anglicky tištěných krajských nebo exilových periodik.

Literatura

- Čapek, T. (1911). *Padesát Let Českého Tisku v Americe*. New York: The Language Press.
<https://scriptum.cz/cs/periodika/tomas-capek-padesat-let-ceskeho-tisku-v-americe>
- Čapek, T. (Ed.). (1918). *Bohemia under Hapsburg Misrule*. Project Gutenberg.
<https://www.gutenberg.org/files/60814/60814-h/60814-h.htm>
- Encyclopedia of Milwaukee. (2016). *Search Results for: Czech-Language Media*.
<https://emke.uwm.edu/advanced-search/?swpquery=Czech-Language+Media>
- Freeze, K. J. (1980). Czechs. In S. Thernstrom, A. Orlov, & O. Handlin (Eds.), *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*. (pp. 261–272) Cambridge, Massachusetts: Belknap Press. ISBN 0-674-37512-2.
- Hroch, M. (2009). *Národy nejsou dílem náhody: Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-010-0.
- Chada, J. (1981). *The Czechs in the United States*. USA: SVU Press. ISBN 0-936570-03-2.
- Jaklová, A. (2006a). *Čechoamerická periodika 19. století*. Akademické nakladatelství CERM, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA. ISBN 80-7204-427-3 (CERM), ISBN 80-86258-66-1 (NAUMA).
- Jaklová, A. (2006b). *Národnostní a sociálně-ekonomická sebereflexe českých přistěhovalců v čechoamerických periodikách 19. a 20. století*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. ISBN 80-86729-30-3.
- Jaklová, A. (2010a). *Čechoamerická periodika 19. a 20. století*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1810-6.
- Jaklová, A. (2010b). Česky tištěná periodika vydávaná českými imigranty v USA v 19. a 20. století. *Style*, 2010(10), 349–355.
<https://www.rastko.rs/filologija/stil/2010/26Jaklova.pdf>
- Jaklová, A. (2011). Interkulturalita a její vliv na proměny žurnalistické češtiny ve Spojených státech amerických. *Usta ad Albim Bohemica – Jazyky v Evropě a Evropa v jazycích*, 11(1), 130–138. https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2018/06/KBO_casopis2011-1.pdf
- Jaklová, A. (2012). Jazyk a identita. In A. Bohunická (Ed.), *Jazykoveda v pohybe*. (pp. 103–108). Univerzita Komenského v Bratislave, ISBN 978-80-223-3276-7.
<https://ebin.pub/jazykoveda-v-pohybe-autorky-a-autori-venuju-k-ivotnemu-jubileu-prof-phdr-oge-orgoovej-a-prof-phdr-jurajovi-dolnikovi-9788022332767-8022332763.html>
- Jaklová, A. (2014a). *Proměny etnické a kulturní identity českých přistěhovalců ve Spojených státech amerických: Interpretace analýz čechoamerického periodického tisku 19. a 20. století*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. ISBN 978-80-86729-96-1.
- Jaklová, A. (2014b). K jazykové interpretaci proměn etnické identity. In O. Orgoňová, K. Muziková, & Z. Popovičová Sedláčková (Eds.), *Jazyk a jazykoveda v interpretácii*. (pp. 312–321). Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra slovenského jazyka. Občianske združenie Slovenčina. ISBN 978-80-223-3695-6.
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/ksj/publikacie/Jazyk_a_jazykoveda_v_interpretacii_2014_final_-1.pdf

- Jaklová, A. (2014c). Jazyk v emigraci. Germanismy v jazyce čechoamerických periodik. In P. Knápek, & B. Beníšková (Eds.), *Interkulturalität in Sprache, Literatur und Bildung*. pp. 299–311). Katedra cizích jazyků, Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice. https://www.academia.edu/130255968/Jazyk_v_emigraci_Germanismy_v_jazyce_%C4%8Dechoamerick%C3%BDch_periodik
- Jaklová, A. (2021). On the differences between the language and style of Czech and Czech-American periodicals in the mid-19th century. *Informatologia*, 54(3–4), 130–138. <https://hrcak.srce.hr/file/381524>
- Jaklová, A. (2022a). Reflexe americké občanské války Sever proti Jihu v prvních českých imigrantských periodikách v USA. *ACC JOURNAL*, 28(3), 20–28. <https://doi.org/10.15240/tul/004/2022-3-002>
- Jaklová, A. (2022b). Čechoamerická periodika na počátku své existence a jejich vztah k periodikům německoamerickým. In D. Svobodová, R. Novák, & A. Balharová (Eds.), *Od textu k porozumění a komunikaci*. (pp. 77–90). Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7599-296-3. <https://dokumenty.osu.cz/pdf/materialy/pd-textu-k-porozumeni-a-komunikaci.pdf>
- Janská, E., Drbohlav, D., Hasman, J., & Čermák, J. (2024). The role of geographical distance in transnational institutional engagement of the Czech diaspora: a comparative study. *Comparative Migration Studies*, 12, Article 40. <https://doi.org/10.1186/s40878-024-00400-4>
- Library of Congress. (2025). *Search Newspapers. Czech*. https://www.loc.gov/newspapers/?dl=page&fa=subject_ethnicity:czech%7Csubject:czech&q=czech
- Oyolola, F., & Batalova, J. (2024). *European Immigrants in the United States*. Migration Policy Institute. <https://www.migrationpolicy.org/article/european-immigrants-united-states-2022>
- Příbáň, M. (1995). *České krajanské a exilové noviny a časopisy po roce 1945*. Olomouc: Centrum pro československá exilová studia. ISBN 80-239-0389-6.
- Šatava, L. (1989). *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Univerzita Karlova.
- Šatava, L. (1996). Vystěhovalectví do USA. In S. Brouček (Ed.), *Češi v cizině 9*. (pp. 155–171). Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. ISBN 80-85010-50-X.

CHANGES IN THE FUNCTION OF CZECH-PRINTED PERIODICALS IN THE USA

The aim of this article is to examine the function of periodicals (most often newspapers) of Czech immigrants in the United States and how this function has changed over time. Czech immigrant periodicals and their function are characterized from the very beginning of their existence, i.e., from the 1860s to the beginning of the 21st century, when the Czech press in the US ceased to exist, i.e., for a period of approximately 150 years. The method applied is primarily a broad formal and content analysis of the text. This extensive analysis shows that the function of Czech-language periodicals published by compatriots in the United States changed in close dependence on their assimilation. Exile periodicals, however, are different. These were published by Czech exiles between 1948 and 1989, and even at that time, their function was one of ethnic identification for political and cultural reasons.

VERÄNDERUNGEN IN DER FUNKTION DER TSCHECHISCHEN PRINTMEDIEN IN DEN USA

Ziel dieser Arbeit ist es, die Funktion der periodischen Presse (vorwiegend Zeitungen) der tschechischen Einwanderer in den Vereinigten Staaten und ihre Veränderungen zu erfassen. Die tschechischen Immigrantenzeitschriften und ihre Funktion werden von den Anfängen ihrer Existenz, d. h. von den 1860er Jahren, bis zum Beginn des 21. Jahrhunderts, als die tschechische Presse in den USA aufhörte zu existieren, d. h. für etwa 150 Jahre, charakterisiert. Die Form- und Inhaltanalyse des Textes erfolgt nach breit angewandter Methode. Diese umfassende Analyse belegt, dass sich die Funktion der tschechischgedruckten Zeitschriften, die von Landsleuten in den Vereinigten Staaten herausgegeben wurden, in enger Abhängigkeit von ihrer Assimilation veränderte. Anders verhält es sich mit den Exilzeitungen. Diese wurden von den Exilanten in den Jahren 1948-1989 herausgegeben, und sie hatten auch noch in dieser Zeit aus politischen und kulturellen Gründen eine ethnisch identitätsstiftende Funktion.

ZMIANY FUNKCJI CZESKICH CZASOPISM DRUKOWANYCH W USA

Celem artykułu jest przedstawienie funkcji periodyków (najczęściej gazet) czeskich imigrantów w Stanach Zjednoczonych Ameryki oraz jej zmian. Czeska prasa imigracyjna i jej funkcje są charakteryzowane od samego początku jej istnienia, tj. od lat 60. XIX wieku, aż do początku XXI wieku, kiedy to czeska prasa w USA zanika, czyli przez okres około 150 lat. Zastosowaną metodą jest przede wszystkim szeroko pojęta analiza formalna i merytoryczna tekstu. Ta obszerna analiza pokazuje, że funkcja czeskich czasopism drukowanych, wydawanych przez rodaków w Stanach Zjednoczonych Ameryki, zmieniała się w ścisłym związku z ich asymilacją. Inaczej wyglądała sytuacja czasopism uchodźczych. Były one wydawane przez czeskich uchodźców w latach 1948-1989, a ich funkcja miała jeszcze w tamtym czasie, z powodów politycznych i kulturowych, charakter identyfikacji etnicznej.